

Навука і яшчэ раз навука

Чаму пільная ўвага дзяржавы да працы вучоных – гэта добра і для іх, і для ўсіх нас

Зноў у грамадскім фокусе – навука. Тэму актуалізаваў Прэзідэнт: у чэрвені па распараджэнні кіраўніка дзяржавы стварылі рабочую групу для аналізу дзейнасці Нацыянальнай акадэміі навук. Прычым працаваць яна будзе не часова, а на пастаяннай аснове і павінна штогод (сёлета да 1 лістапада) прадстаўляць Прэзідэнту грунтоўны даклад найперш аб практыка-арыентаванасці і выніковасці навуковых даследаванняў і распрацовак вучоных. Рабочая група таксама прааналізуе, як укараняюцца яны ў розных галінах эканомікі і сферах сацыяльнага жыцця, пацікавіцца дзейнасцю навукоўцаў па імпартазамышчэнні, у тым ліку тэхналогій, і ці належны эксперт навукова-тэхнічнай прадукцыі яны забяспечваюць. Больш за тое, калі будуць выяўлены праблемныя пытанні, унясе на разгляд кіраўніка дзяржавы прапановы, як іх вырашыць.

Рабочую групу ўзначаліў старшыня Камітэта дзяржкантролю Васіль Герасімаў, і гэта дало падставу сям-там у навуковым асяроддзі лічыць, што Акадэмію навук чакаюць суцэльныя праверкі і ўвогуле «неспакойныя часы». Але давайце паглядзім, хто ўвайшоў у склад рабочай групы. У асноўным незалежныя эксперты і аўтарытэтныя вучоныя – усе яны маюць вялікі вопыт у навукавай сферы і сістэме дзяржаўнага кіравання. Відавочна, ніякага намеру ў дзяржавы прайсціся караючай рукой па кабінетах і лабараторыях НАН няма. Пра гэта адкрыта і шчыра сказаў Прэзідэнт Аляксандр Лукашэнка падчас сустрэчы з рабочай групай у перадапошні дзень ліпеня: «Не хачу, каб прысутныя тут кіраўнікі НАН і вучоныя падумалі, што мы тут рыхтуем нейкую акцыю супраць Акадэміі навук. Не. Нам трэба вельмі сур'ёзна падысці да вывучэння праблем Акадэміі

Эксперт навукова-тэхнічнай прадукцыі арганізацый НАН летась склаў амаль 56 мільёнаў долараў

наук і прыняць адпаведныя рашэнні, таму што без навукі далей нікуды». Кіраўнік дзяржавы заклікаў не спяшацца з канчатковымі вывадамі, бо пытанне вельмі сур'ёзнае. У вучоных ёсць пэўныя поспехі, але і незадаволенасць вынікамі іх працы таксама прысутнічае.

Самы час задацца пытаннем: звычайна ад каго найбольш патрабуюць? Відавочна, ад таго, хто цягне воз, на каго ўскладаюць вялікія надзеі і спадзяюцца на максімальную аддачу. На мой погляд, беларуская навука сёння знаходзіцца менавіта на такой пазіцыі. Ад вучоных і дзяржава, і грамадства чакаюць ні больш ні менш – прарыву. Бо ў сённяшніх рэаліях ужо зразумела кожнаму: без гэтага краіне будзе немагчыма падняцца на наступную ступень.

Тут ёсць два моманты. Па-першае, развіццё айчынай навукі было і застаецца бяспрэчным прыярытэтам дзяржаўнай палітыкі. Згадаем, з першых дзён прэзідэнцтва Аляксандр Лукашэнка надаваў шмат увагі дзейнасці вучоных. Як чалавек з сапраўдным дзяржаўным мысленнем, ён выдатна разумеў, што навука – гэта аснова пераўтварэнняў у жыцці грамадства. Яшчэ на тым раннім этапе дзякуючы рашучым намаганням кіраўніка дзяржавы ўдалося захаваць навуковыя школы і не знішчыць (а такая пагроза не ўяўная, а цалкам рэальная была) бяспрэчны капітал у выглядзе шматгадовых даследчых напрацовак. У навуковым асяроддзі цудоўна ведаюць, з якой павагай і пашанай заўсёды ставіцца Прэзідэнт да няпростай і нялёгкай працы навукоўцаў, цэніць яе і гатовы падтрымаць словам і справай цікавыя, карысныя для далейшага развіцця краіны ідэі. Лагічна, што час запатрабаваць з вучоных за канкрэтны вынік наспеў.

Па-другое, сучасныя рэаліі вызначаюцца інтэнсіўным развіццём свету, асабліва ў Азіі і на Усходзе. Пра тэхналагічны рывок заявілі на апошнім саміце НАТА. Што гэта значыць? Тое, што на пярэдні край навукі XXI стагоддзя выйшлі квантавыя тэхналогіі, штучны інтэлект, біялогія і лічбавая трансфармацыя. «Мы не павінны і не маем права адстаць», – падкрэсліў падчас сустрэчы з рабочай групай Прэзідэнт. З якімі фундаментальнымі стратэгічнымі распрацоўкамі мы ўвойдзем у новыя сярэдне- і доўгатэрміновую праграмы развіцця краіны, ці гатовы

забяспечыць свой тэхналагічны суверэнітэт у цяперашніх рэаліях? Гэтыя пытанні кіраўніка дзяржавы, як кажуць, не ў брыво, а ў вока. На думку Прэзідэнта, мы жывём у эпоху беспрэцэдэнтных, каласальных магчымасцей для нашай краіны, іх нельга ўпусціць.

Выйгрышная асаблівасць айчынай навукі ў тым, што ў нас, у адрозненне ад шэрагу краін СНД і Еўропы, праводзяцца і фундаментальныя даследаванні. Яны дазваляюць зазірнуць за гарызонт, што вельмі важна для развіцця навуковай думкі, не плесціся ў хвасце жыцця. Але менавіта вынікі прыкладных даследаванняў вызначаюць сённяшні дзень і ўзнікаюць краіну на новы ўзровень, лічыць Прэзідэнт. «Галоўнае – айчынная навука павінна рухаць эканоміку краіны. Гэта значыць, павінен быць канкрэтны рэзультат, адчувальны для дзяржавы і для людзей. Асабліва ў цяперашні час», – падкрэсліў кіраўнік дзяржавы.

Старшыня прэзідыума НАН Уладзімір Гусакоў упэўнены, што вялікія грамадскія чаканні ад навукі вучоныя павінны апраўдваць. У інтэрв'ю тэлеканалу СТБ кіраўнік галоўнай навуковай установы краіны выказаў думку, што рабіць гэта варта больш актыўна і мэтанакіравана, працаваць эфектыўней. Мяркую, на гэты конт апанентаў у Уладзіміра Рыгоравіча няма.

Вобразна кажучы, навукі ў краіне шмат: акадэмічная, вузаўская, галіновая. Адна з прынцыповых праблем, як лічыць намеснік старшыні Усебеларускага народнага сходу, член рабочай групы доктар медыцынскіх навук, прафесар Аляксандр Косінец, – значнае адставанне першых дзвюх. Але ўсе гэтыя сектары павінны працаваць на ўкараненне ўсяго новага, перадавога ў цесным узаемадзеянні. Тады будзе належны вынік, якога чакаюць ад навукі, і яна стане сапраўдным драйверам развіцця нашай дзяржавы і грамадства.

Яшчэ звярнуў увагу, што матэрыялы рабочай групы па аналізе дзейнасці НАН разгледзяць на ўзроўні парламента і ўрада, пасля чаго адбудзецца вялікая прадметная размова ў Прэзідэнта. Вынікае, грамадства, якое так шмат чакае ад навукі, гатова падставіць ёй сваё плячо. І гэта добра для ўсіх, а галоўнае – для нашай краіны.

Ігар ГАНЧАРУК